

ÖZGÜR, Can (2014). “Memlûl Kıpçakçasıyla Yazılmış Kitab-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leys es-Semerkindî'nin Söz Varlığı”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.525-534 (<http://bilgelerzirvesi.org>).

Can ÖZGÜR *

MEMLÛK KIPÇAKÇASIYLA YAZILMIŞ KİTÂB-I MUKADDİME-İ EBU'L-LEYS ES-SEMERKANDÎ'NİN SÖZ VARLIĞI

Giriş

Ebu'l Leys Semerkandî 10. Yüzyılda yaşamış meşhur İslâm din bilginidir. Özellikle fıkıh ve kelam alanında birçok eser yazmıştır. Bu bildiride Semerkandî'nin El-Mukaddime Fi's-Salat kısaca Mukaddime olarak bilinen fıkıh kitabının Memlûk Kıpçakçasına yapılan tercümelerin söz varlığı üzerinde durulmaktadır. Söz varlığında dikkat çeken ve bugüne göre farklılık gösteren sözcükler ele alınmaktadır.⁵⁴²

Eserin Memlûk Kıpçakçasıyla yazılmış iki tercümesi üzerine (Zajaczkowski 1959, 1962 Toparlı 1987, Özkan 1994) çalışmalar yapmıştır. Birinci yazma İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü 1451 numarada bulunmaktadır. Satırlı tercümedir. Harekeli nesihle yazılmış olup 47 varaktan ibarettir. Yazmanın her sayfasında altısı Arapça altısı Türkçe olmak üzere 12 satır vardır. Arapçalar siyah, Türkçeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Müstensihî Esenbay b. Sûdûn'dur. Tercümanı belli değildir.

İkinci yazma Konya İl Halk Kütüphanesi Prof.Dr. Nafiz Uzluk Bölümü 6993 numarada kayıtlıdır. Bu yazmanın da tercümanı belli değildir. Eserin isminden sonar geometrik birşekil içinde Memlûk sultanı Kansu Gavri (hükümdarlığı 1510-1517) için kopyalandığı belirtilmiştir. Harekeli nesihle yazılmıştır, 53 varaktır.

Mukaddime'de şu konular yer almaktadır:

---

*Doç.Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

⁵⁴²Sözcüklerle ilgili karşılaştırmalarda: Recep Toparlı vd. **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara, 2003; Mehmet Kanar, **Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü**, Say Yay. Ankara 2011; Cem Dilçin, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yay, Ankara, 1983; Emek Üşenmez, **Eski Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Ögeler**, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2014. Kullanılmıştır.

1. İslam dininin şartları ve namaz
2. Farzın çeşitleri
3. Namazın önemi
4. Abdestsizliğin çeşitleri
5. Temizlik
6. Suyun çeşitleri
7. Namazın şartları
8. Namazın vacipleri
9. Namazın sünnetleri
10. Abdestin farzları
11. Abdestin sünnetleri
12. İstinca
13. Abdestin alınış biçimi ve abdest alınırken okunacak dualar.
14. Fıkıhla ilgili çeşitli konular.

Mukaddime'nin Memlûk Kıpçakçasıyla yazılmış tercüme dil bakımından Oğuz-Kıpçak karışık diyalektine bağlı Oğuz (Türkmen) öğelerinin yoğun olarak görüldüğü alt gruba girmektedir. (Eckmann 1996:53-54)

Eserin Söz Varlığı

Burada bugüne göre farklılık gösteren veya karşılıklı olarak (Oğuzca-Kıpçakça) kelime kadrosuna göre değişen kelimeler incelenmektedir.

1. açıl-: Aydınlanmak. (Özkan: 196, 230)

Kelime temel anlamının dışında kullanılmıştır. EATS ve YTS'de kelimenin bu anlamı geçmemektedir. KTS'de de yoktur.

2. ara-: Aralanmak, parmakların arasını aralamak. (Özkan: 233)

Kelimenin verilen anlamları yanlıştır. Kıpçak Türkçesinde bu eylemin aray "arı, pak, temiz, günahsız" olarak isim şekli vardır. Buna göre anlamı "arılacak, yani temizlemek şeklinde olmalıdır.

Kelimenin aslî şekli arı-ôdır.

Türkiye Türkçesi kaynaklarında bu kelime yoktur. Kıpçak Türkçesinde kullanılmıştır. (KTS:11)

3. arçun: Yavaş, gizli, sessiz. (Özkan: 235) Türkiye Türkçesinde olmayan bu kelime Tarihî Türkçesi kaynaklarında ve Kıpçak Türkçesinde bulunmaktadır.

4. avdaz: Abdest, Farsça abdest kelimesinin bozulmuş şeklidir. (Özkan: 235)

Kıpçak Türkçesinde vardır. (KTS: 16) Tarihî Türkçesi sözlüklerinden Tarama sözlüğünde bulunmaktadır. (YTS: 16) EATSóde yoktur.

5. ayağ (2 tane) ayak (diğer tüm örnekler) (Özkan: 236, 237)

Karşılıklı olarak tonlu-tonsuz şekillerin geçtiği örneklere rastlanmaktadır.

6. ayt- (ayd-) (17 tane) ~ de- (4 tane) ~ di- (diğer tüm örnekler) ~ söyle- (5 tane) (Özkan: 237, 248, 300)

Bu kelimelerde tipik bir Memlûk Kıpçakçası özelliği görülmektedir. Aynı anlama gelen 3 kelimenin kullanılması yani ikili ve çoklu şekiller söz konusudur. Bunlardan ayt- Kıpçak Türkçesi söz varlığında yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi söz varlığında daha az geçmektedir. EATAÖ adlı çalışmada eski bir öge olarak gösterilmektedir. (137). de- ~ di- eylemlerinde iöli örneklerin çoğunlukla görülmesi Kıpçak Türkçesi özelliğidir.

7. barça:Hep, hepsi, bütün. (Özkan: 238)

Türkiye Türkçesi kaynaklarında kullanılmamıştır. Kıpçak Türkçesinde ise birçok örneği vardır.

8. başğa (2 tane) ~ başka (3 tane)

9. başğa (2 tane) ~ başka (3 tane) ~ özge (8 tane):Aynı anlamdaki iki farklı kelime ve tonlu tonsuz örnekleri olan şekiller metinde kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Kıpçak Türkçesinde ikili kelimelere rastlanmaktadır (Özkan: 239a, 293).

10. batman:6 okka (7. 375 kg) 1 batman. Ağırılıkölçüsü. (Özkan: 240)

Türkiye Türkçesi kaynaklarında daha az Kıpçak Türkçesinde ise bol miktarda kullanılmıştır. (KTS: 25)

11. battalıksuz: Kudret sahibi, her şeye gücü yeten. (Özkan: 225, 240)

Bu kelime aldığı eklere göre olumsuz anlamda olması gerekirken olumlu anlamdadır.

12. ben: (3 tane) men (14 tane) (Özkan: 240, 281)

13. beñmeztemeksüz~ beñzetmeksüz: Benzersiz, eşsiz. (Özkan: 241)

İkili şekil, birinci kelime sehven kural dışı yazılmış! Kelimenin geçtiği arka arkaya iki satırda farklı imla görülmektedir.

14. beñze- (6 tane): oñşa (2 tane)(Özkan: 241, 288) Aynı anlama gelen kelimenin 2 şekli de bulunmaktadır.

15. bincilik: (Metne göre) Allah'ın çokluğuna inanmama şeklinde kelime soyut bir anlam kazanmıştır. (Özkan: 223) Yapılan çalışmaların indeksinde yoktur. Anuñ-içün bincilik yokdur.

16. birlik~ birlici: Bir olan, başka benzeri olmayan. (Özkan: 242)

Türkiye Türkçesi kaynaklarıyla Kıpçak Türkçesiyle yazılmış metinlerde görülmeyen, bu eserde geçen tek örneklilik (hapax) bir kelime.

17. bisleyici: Rızık veren, eğitici (Özkan: 242). Bugüne göre kelimenin farklı anlamını görüyoruz. İlk hecede iönin olması Kıpçak Türkçesi özelliğidir.

18. bol- (1 tane) ~ ol- (diğer tüm örnekler): (Özkan: 184). Metinde bol- yardımcı fiil olarak arı bolğay şeklinde bir defa kullanılmıştır.

19. bulğaş-:Bulaşmak. (Özkan: 244)

Kelimedeki -ğ- ünsüzünün düşmediği örnekler geçmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde bu ses düşmüştür. Kıpçak Türkçesinde düşen veya düşmeyen örnekler bir arada kullanılmıştır. (KTS: 37).

20. burun (3 tane) ~evvel, (diğerbütünörnekler) (Özkan: 244-245)

Aynı anlama gelen iki kelimenin örnekleri kullanılmıştır. Burun kelimesi Kıpçak Türkçesi söz varlığında geçmektedir (KTS: 38).

21. çâyiz< a. cāōiz:Yapılmasına izin verilen uygun anlamındaki Arapça kelimenin Türkçeleştiği örnek kullanılmıştır. (Özkan: 246)

22. çikiş-:İhtilafadüşmek, tartışmak. (Özkan: 246)

Bu kelime Türkiye Türkçesi kaynaklarında yoktur. Buna karşılık Kıpçak Türkçesinde vardır. Aynı zamanda çekiş- , şekiş- şekilleri de geçmektedir. (KTS: 51)

23. çokrak: Daha çok, daha fazla (Özkan: 246) -rağ-rek karşılaştırma (komparatif) eki Kıpçak Türkçesinde yoğun olarak kullanılmıştır.

24. çüprek: Bez parçası, (Özkan: 246) Kıpçak Türkçesi söz varlığında görülmektedir (KTS:54).

25. daşkarı: dışarı (Özkan: 247) yön ekindeki günsüzüzüntonsuz şekli geçmektedir. Bu sesin düşmeyen örnekleri Kıpçak Türkçesinde görülmektedir.

26. de: (edat), dahi, de (Özkan: 248) dahi edatının de ile geçen örnekleri az rastlanan bir durumdur. Kıpçak Türkçesinde bunun örnekleri vardır (KTS: 57).

27. dek ~ dik: -e kadar (Özkan: 248, 249).

28. dođrı~ doğru:doğru(Özkan: 250).

29. durguz-: Durdurmak, yerine getirmek (Özkan: 251). Bu fiil şekli Kıpçak Türkçesinde görülmektedir.

30. ebçi: Kadın (Özkan 252) Kıpçak Türkçesinde örneklerine rastlanmaktadır.

31. el (8 tane) ~ il (9 tane): (Özkan: 254, 264). Kıpçakça ve Oğuzca iki şekil karşılıklı olarak eşit oranda kullanılmıştır.

32. eydil- (13 tane): söylemek, denilmek (Özkan: 255).

33. eylen-:dönmek, döndürmek(Özkan: 256). Burada verilen anlam yanlış, doğrusu “yapılmak meydana getirilmek” olmalı.

34. fariyza(1 tane) ~ fariyżāt(1 tane) ~ farz (diğer tüm örnekler): (Özkan: 256). Arapça farz kelimesinin farklı imlayla yazılışı söz konusu.

Aşağıda kelime başında ince sıradaki kef ile geçen kelimelerin eserin dil özelliklerine göre k ile değil g ile okunması gerekirdi. Biz buna göre bunları g ile gösteriyoruz.

35. geç-:Güneşinbatması (Özkan: 271, 195). Küneşgeçgende sözlüklerde rastlanmayan bir kullanılışı söz konusudur.

36. gesek (1 tane)~ gisek (4 tane): Sabanla çıkan tezek (Özkan: 271, 275).

37. giçi: Küçük. Eserinin deksinde kelime kici okunmuş! Kıpçak Türkçesi ve Türkiye Türkçesi kaynaklarında bu kelime geçmektedir.

38. göleğe: Gölge (Özkan: 277). Kelimenin bu şekli Kıpçak Türkçesinde vardır (KTS: 157).

39. göz: Pınar, çeşme, su kaynağı. Kaynak (Özkan: 277) Batı Türkçesi kaynaklarında kelimenin bu anlamı yoktur. Kıpçak Türkçesinde ise vardır. (KTS:161)

40. gözün-: Kıpçak Türkçe’inde vardır. (KTS:161) gözükmek. (Özkan: 277) Batı Türkçesine ait sözlüklerde geçmemektedir.

41. ilig: elli (Özkan: 264). Kıpçak Türkçesinde örneklerine rastlanmaktadır (KTS: 109).

42. irtе: Sabah, sabah vakti (Özkan: 265) Bugün ölçünlü dilde bir sonraki gün şeklinde anlam değişmesine uğramıştır.

43. iste (3 tane) ~ izde (2 tane):İstemek (Özkan: 266). Bu kelimedede de karşılıklı Kıpçakça ve Oğuzca iki şekil vardır.

44. it- (16 tane)~ kııl- (30 tane):(Özkan: 267, 272). Karşılıklı aynı anlamdaki iki eylemden dikkat çeken eski şeklin daha çok kullanılmasıdır.

45. şanda: Nerede(Özkan: 269). Bugün Türkiye Türkçesinde yoktur. Fakat Eski Anadolu Türkçesi ve Kıpçak Türkçesinde örnekleri vardır.

46. şatı: Kelimenin verilen ikinci anlamında deyimleşme görülmektedir (Özkan: 270). Katı gülmek (kahkaha atmak).

47. şavıl ~ söz ~ lafz: Arapça ve Türkçe aynı anlama gelen kelimeler aynı oranda kullanılmıştır. Ayrıca söz kesilmek (ara vermek, fasıla) deyimleşmiştir. Lafz ise bir defa geçmektedir (Özkan: 270, 280, 300).

48. şavuç: Sidiktorbası, mesane (Özkan: 270). Eski Anadolu ve Kıpçak Türkçesi söz varlığında geçen bir kelimedir.

49. şaykır-: kaygılanmak, tasalanmak (Özkan: 270). EATS ve YTSóde yoktur. KTS’de bu kelime vardır (KTS: 134).

50. şaysı: Hangi (Özkan: 270). Batı Türkçesi söz varlığında az rastlanan bir kelimedir. EATS ve EATAÖóde bu kelime geçmektedir. Tarama Sözlüğü’nde vardır. (YTS: 132)

51. şaytar-: Geri vermekiade etmek (Özkan: 270). Metinde yukarıdaki anlamının yanında “istiğfaretmek, tevbe etmek” şeklinde soyut bir anlam kazanmıştır. Kıpçak Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesinde ilk anlamında kullanılmıştır (KTS: 134).

52. şaytarı: İnkarcı reddeden (Özkan: 270). Burada dini bir terim olan bu kelime sözlüklerde yoktur.

53. şaytur-: Geri vermek anlamının dışında selam almak anlamında ikinci bir anlam kazanmıştır. (Özkan: 271). Birinci anlamında Kıpçak Türkçesinde vardır (KTS: 134).

54. şıraş:Ufuk (Özkan: 273). Tarama sözlüğünde aynı anlamda kırañ şekli geçmektedir (YTS: 137). Kıpçak Türkçesinde kıraş “acı” kıraşşekliise “kenar, kıyı, yan” anlamlarında kullanılmıştır. (KTS:144)

55. şoşmaş: (ad) koşmak “ad vermek, eklemek” anlamında deyim olarak kullanılmıştır (Özkan: 277). Batı Türkçesi ve Kıpçak Türkçesinde örnekleri geçmektedir.

56. şulağ ~ kulak: Kelimenin hem tonlu hem tonsuz şekilli örnekleri geçmektedir. (Özkan: 278)

57. şulluş ~ şullık:şulluş kelimesindeki yapım eki -luş, lık şeklinde metinde bulunmaktadır. şullık eyle (şul olmak), şullıkşıl

(kula yakışır şeklinde davranmak), kulluk it- (kulluk görevini yapmak) (Özkan: 278)

58. melāyike ~ melek: Arapça melek kelimesinin tekil ve çoğul şekli karışık şekilde kullanılmaktadır. Melāyike kelimesi ve melek kelimesinin çoğul eki almış şekilleri görülmektedir. (Özkan: 281).

59. niçük: Niçin, nasıl. (Özkan: 287) YTS'deyoktur. EATS'de (517) niçükki şekline yer verilmiştir. Bir diğer anlamı 'çünkü' gösterilmiştir. Kıpçak Türkçesinde bu kelimenin birçok örneği geçmektedir. (KTS:201)

60. O (oñatüörnekler)(Özkan: 288, 289)

61. oğurla-: Çalmak hırsızlık etmek (Özkan: 288) Bugün bu kelime Türkçe'de yoktur. YTS'deu'lu şekilde uğurla- şeklinde geçmektedir. (Özkan: 217)

62. şaqla-: Muhafatmek, korumak, (Özkan: 296).

63. şanu: Sayılan, değerli (Özkan: 296) Bu kelimeye YTS'de "fikir, istek zan, tasavvur" "sır, giz" anlamları verilmiş.

64. şaru:-e doğru, tarafına (Özkan: 297). Eski Anadolu Türkçesi için arkaik (eski) bir kelimedir. Kıpçak Türkçesinde daha çok örnekleri görülmektedir.

65. seket-: koklatmak (Özkan: 297). Türkiye Türkçesi kaynaklarında yoktur. Kıpçak Türkçesinde vardır. (KTS: 230)

66. sıkıl-: Sıkmak işi yapılmak (Özkan: 298)YTS'de bu kelime yoktur, EATS'de yok, Kıpçak Türkçesinde vardır (234).

67. şor-: (metinde) hasta ziyaretetmek, (Özkan: 300). Deyimleşmiş olarak kullanılmıştır.

68. sözkesil-: Aravermek, fasıla (Özkan: 300). Deyimleşmiş olarak kullanılmıştır.

69. süñük: kemik (Özkan: 302). Bu kelime EATAÖ'de (363) arkaik olarak gösterilmiş Kıpçak Türkçesinde birçok örneği vardır.

70. sürüt-: Sürtmek, oğuşturmak. (Özkan: 302) iki örnekte geçen kelimeye yardımcı ünlünün düşmediği görülmektedir.

71. şefağat: Arapça kelime yardımcı eylemle şefakat eyle (esirgeyerek sevmek) anlamında geçmektedir. Bu kelimenin imlasında a ünlüsü türemiştir. (Özkan: 303)

72. tabrıl-: Sıçramak, kaymak, (Özkan: 304) Kelimenin edilgen olmayan biçimi YTS'de vardır. (200) KTS'de de bu kelime vardır. (263)

73. tam-: Damlamalı, damla damla akmak. (EATS: 642), (YTS: 201), (KTS:260)

74. tap-: Bulmak. KT sözvarlığında yoğun olarak kullanılan bir kelimedir (YTS: 203) Eserde bul- eylemi kullanılmamıştır (KTS: 262), (Özkan: 306)

75.tapıl-: Bulmak. Tarihi sözcüklerde yalnız Kıpçak Türkçesinde geçmektedir (KTS: 262)

76.taşla-:Taş ile temizlemek (Özkan: 306). YTS'deyok, EATS'de bu anlamda geçmemektedir. "İtiraz etmek" anlamındadır (653) KTS'de vardır (268).

77. tipre-: Sıçramak (Özkan: 308). YTS'de yoktur. EATS'detepren- "kıılmamak" şekli geçmektedir (660). Kıpçak Türkçesinde kelimenin örnekleri vardır (276). "Kaymak" anlamıda geçmektedir.

78. uçmak: Cennet (Soğutça). Bu kelime EATAO adlı çalışmada Anadolu Türkçesi için eski bir öge olarak gösterilmiş (623). EATS (688) ve KTS (291) aynı sözcük bulunmaktadır.

79. uss: Us, akıl. Türkçe us kelimesi şeddeli olarak uss şeklinde geçmektedir (Özkan: 309).

80. uyatlık: Avret yeri edep yeri (Özkan: 309). YTS'de yoktur, EATS'de kelimeye "utangaçlık, mahçupluk" anlamı verilmiş fakat eserlerde geçtiği yer gösterilmemiştir (704). Kıpçak Türkçesinde ise kelimenin birçok örneği görülmektedir (295).

81. üdük: Edik, mesh, ayakkabı (Özkan: 310). YTS'deedük şeklinde geçmektedir (78). EATS'de aynı şekildedir (252). Yalnız Kıpçak Türkçesinde kelimenin aynı şekli geçmektedir (297). Kelimenin bir diğer anlamı "sidik deliği" olarak gösterilmiştir.

82. yalañuz:Yalnız (Özkan: 314). Her ikilehçede de kelimeninbuşekildegeçenörneklerivardır.

83. yap-: Örtmek, saklamak, (Özkan: 314). Kelimenin bugünkü yapmak anlamının dışında diğer iki anlamı kullanılmıştır.

84. yarlıg: Yardım (Özkan: 315). Kelime yarlıgeyle- "emretmek, izinvermek" birleşik fiil olarak deyimleşmiştir. O kelimenin tek olarak bir digger anlamı buyruk da verilmeliydi. Türkiye Türkçesi kaynaklarında ve Kıpçak Türkçesi söz varlığında bu kelimenin örneklerini görüyoruz.

85. yaşur-: Saklamak, gizlemek (Özkan: 315).Bugün Türkiye Türkçesinde olmayan eski birkelime (KTS: 314), (YTS: 238).

86. yıgılın-:Sakınmak, kaçınmak (KTS: 320), (YTS: 243), (EATS: 765).

87. yıgılış-: Toplanmak, çoğalmak (Özkan:316)YTS'de yok. EATS'de yok. Buna karşılık Kıpçak Türkçesinde var (KTS:320)

88. yırışdur-: Düzenlemek, yerli yerine koymak(Özkan:316) EATS'de yok. Kıpçak Türkçesi Sözlüğünde var,(321) “Namazı düzenine uygun biçimde kılma” anlamı verilmiş.

89. yu-, yun:Yıkamak,yıkanmak (Özkan:318). Bu iki kelime standart Türkçe'de kullanılmayan fakat ağızlarda bulunan kelimelerdir.

SONUÇ

Netice olarak Semerkandî'nin bu eserinin Memlûk Kıpçakçasına yapılan tercümesinin söz varlığıyla ilgili şunları ifade edebiliriz:

1. Eserde 100 civarında bugünkü Türkçeye göre farklılık gösteren veya (OğuzcaKıpçakça) kelime kadrosuna değişen kelimeler tespit edilmiştir.

2. Bu kelimelerden ara-, barça, bulğaş-, burun, çikiş-, cüprek, durguz-, gözün-ebçi, ıaykır-,ıaytur-, bol-, tapıl- seket-, sıkıl-yıglış – üdükyalınız Kıpçak Türkçesi söz varlığında bulunmaktadır.

3. Bazı kelimelerin karşılıklı olarak tonlu tonsuz şekilleri kullanılmıştır.

Başga~ başka, ayağ (2 tane) ~ ayak (diğertümörnekler), iste~~ izde-ıulağ~ kulak gibi.

4. Bazı alıntı kelimelerin aslına göre değişen şekilleri geçmektedir.

Avdaz<f.abdest, çāyız< a. cāōiz, fariyza ~ fariyāt< a. farz, şefaıat< a. şefkat.

5. Bazı kelimelerin deyimleştiğı görölmektedir.

6. şor- (hasta ziyaretetmek),

sözkesil- (aravermek, fasıla),

ıatıgöl- (kahkahaatmak)

adıoş- (ad vermek, eklemek),

ıaytur (selamalmak)

kullııkeyle- (kulolmak),

kulluk it- (kullukgöreviniyapmak)

güneşgeç- (güneşbatmak)

yarlıgeyle (izinvermek, emretmek)

7. Bazı kelimeler tek kullanımlık (hapax) örneklerdir: battallıksuz, beñmezetmeksüz, birlik~ birlici, bincilik, kırak ‘Ufuk’, şanu“sayılan, değerli”

8. Eser Oğuzçalaşmış (Türkmenceleşmiş) Kıpçakça ile yazılmıştır. Bu bağlamda Memlûk Kıpçakçasının karakteristik özelliği olan ikili ve çoklu kelimelerin bir çok örneği görülmektedir.

ayt- ~ de- ~ di- ~ söyle ~ ,
ayağ ~ ayak, birlik ~ birlici,
dek ~ dik, doğru ~ doğru,
başğa ~ başka ~ özge, el ~ il,
iste- ~ izde- , kavlı ~ söz ~ lafz,
it- ~ kıl-, gesek ~ gisek,
kulağ ~ kulağ ~ kulluk ~ kulluk ~ beñze- ~ ohşa,
başğa ~ başğabol- (birtane) ~ ol- (diğertümörnekler)

Kısaltmalar

- EATAÖ: Üşenmez, Emek (2014). Esk Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Ögeler, İstanbul: Akademik Kitaplar
EATS: Kanar, Mehmet (2011) Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü, İstanbul: Say Yay.
Eckmann, J. (1996). Harezmi, Kıpçak, Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar (Haz. O. FikriSertkaya), Ankara: TDK Yay.
KTS: Toparlı Recepvd. (2003). Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, Ankara: TDK Yay.

Kaynakça

- Özkan, Abdurrahman (1994). Kitâb-ı Mukaddime-i Ebuöl-Leysiós Semerkandî, (İmlâ-Gramer-TenkitliMetin-İndeks), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Toparlı, Recep (1987). Kitâb-ıMukaddime-iEbuöl-Leysiós Semerkandî, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-EdebiyatYayını.
YTS: Dilçin, Cem (1983). Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara: TDK Yay.
Zajackowski, Ananiasz (1959). “Mamelucko-Kipzacki Przeklaol Arabskiego Traktatu Mukaddima Abouól as Samarkandî” Rocznik Orientalistyczny, 23/1, 73-99.
Zajackowski, Ananiasz (1962). Le TraiteArabe Mukaddimadóabouól-Lait as Samarkandi en version Mamelouk-Kiptchak, Warszawa.